

Memo over positionering thema klimaatadaptatie in de regio's

12 feb. 25

Jan Luijten, Barry de Vries, Mariken Prust, Evi Sengers, Anita van Evert, Marjolein Reijnierse

Aanleiding

Er zijn veel gremia die bijdragen aan klimaatadaptatie in de regio Arnhem Nijmegen. In de periode 2016-2019 hebben de werkregio's het thema goed geagendeerd en opgepakt. De GMR heeft het thema ook op meerdere plekken in de Regionale Agenda 2025 – 2028 beschreven, omdat het thema in de verstedelijking veel centraler is geagendeerd, en dan met name de opgaven Circulaire Regio, Ontspannen Regio en Groene Groeiregio. Dat betekent dat op het schaalniveau en/of werkgebied van de GMR (6 DPRA regio's, 3 waterschappen en provincie) veel partijen actief zijn op het thema klimaatadaptatie, elk op een net wat andere wijze en met net een andere scope. Bestuurders hebben aangegeven dat overzicht en effectiviteit belangrijk is. Om bestuurlijke drukte en dubbel werk te voorkomen loopt nu een inventarisatie naar taken binnen de GMR, maar ook met de DPRA regio's. Als startpunt van de gesprekken, in eerste instantie ambtelijk, daarna bestuurlijk, is deze inventariserende notitie geschreven.

Het is de bedoeling om klimaatadaptatie te versnellen en te intensiveren, omdat het klimaat hard door verandert. Het is dus een goede zaak dat veel partijen en opgaven klimaatrobust zijn of worden. Het is niet de bedoeling om van "governance" of "nieuwe organisatie" te spreken, maar van onderling afgestemde bijdragen aan een wezenlijk vraagstuk om ons aan te passen aan toenemende weersextremen.

Vragen die momenteel leven:

- Wat gebeurt waar, en is al belegd en vastgelegd
- Wat is logisch om samen te werken
- Als er meer moet gebeuren, welke rol verwachten gemeenten dan van GMR

Klimaatadaptatie is een vraagstuk waar meerdere partijen hun bijdrage aan leveren

	Doelen	Acties	Betrokken gemeenten
DPRA regio's	-Invulling geven aan de rol en taak zoals meegegeven door het DPRA aan de werkregio's. -versnellen en concretiseren van klimaatadaptatie binnen het de werkregio. Dit doen we vooral door samen te werken op kennis en procesaanpak rond beleid en handelen in de eigen organisaties en bij derden. Hoewel we ons specifiek richten op klimaatadaptatie, zoeken we actief de verbinding met andere opgaven zoals RO, stedelijke inrichting, biodiversiteit etc.	Activiteiten op het gebied van kennisontwikkeling, kennisdeling, ontwikkelen van handelingsperspectieven en instrumenten. Dit alles voor eigen gebruik door de leden of als input voor processen bij derden. Ook dragen we (gevraagd en ongevraagd) bij aan processen bij derden. W.o. de GMR, provincie, waterschap en Rijk. De mate van samenwerking en actie binnen de werkregio is verschillend per werkregio. Na de nieuwe ronde stresstesten gaan waarschijnlijk nieuwe of aangepaste uitvoeringsplannen per werkregio komen.	<u>Werkregio Rijk van Maas en Waal:</u> Groesbeek, Heumen, Nijmegen, Beuningen, Wijchen, Druten, West Maas en Waal <u>-Werkregio Klimaat Actief Rivierenland:</u> Lingewaard, Overbetuwe, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, Zaltbommel, Maasdriel. <u>-Werkregio Veluwezoom:</u> Arnhem, Roosendaal, Renkum. Ook de provincie en de waterschappen maken integraal deel uit van de werkregio's en zijn ook vertegenwoordigd in de stuurgroepen.
GMR Circulaire regio	Beter worden in het opvangen, vasthouden en hergebruiken van water. Goed omgaan met wateroverlast, droogte en/of hittestress. Bebouwd gebied in stad en dorp verder	• Bouwen & OR gebouwde omgeving, bedrijventerreinen, woningcorporaties en ontwikkelaars • Kennisdeling praktisch (maatlat	16 gemeenten GMR (min Mook en Middelaar)

	vergroenen. Klimaatbestendig en watervriendelijk bouwen.	klimaatadaptief bouwen) • Europese orientatie (pathways2resilience, ICLEI) • Nauwe samenwerking helix groep Slimme Duurzaamheid TEB	
GMR Ontspannen regio	Versterken natuur, water, landschap in landelijk en stedelijk gebied, zoveel mogelijk i.c.m. andere ruimtevragers	Uitvoeren UA GBRW: - 5 thema's, waaronder Groen in en om de stad en Water en bodem sturend (ism Groene Groeiregio) - Gebiedsprocessen in 5 gebieden tbv versterken groen en blauw	16 gemeenten GMR (min Doesburg)
Groene Groeiregio	Regie en verbinding op inhoud, proces en uitvoering voor de ruimtelijke doelstellingen binnen de opgaven.	- Integratie ruimtelijke opgaven, waaronder klimaatadaptatie - GMR 2120 - Water en bodem sturend (ism Ontspannen regio)	17 gemeenten GMR

DPRA regio's

Sinds 2017 geldt het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en zijn werkregio's aangewezen. In de Groene Metropoolregio zijn dat er zes.

De rol van DPRA regio's is: opstellen van Regionale Adaptatiestrategieën (RAS) (op basis van stresstesten en een risico-dialoog) en Regionale Uitvoeringsprogramma's en dit vervolgens per jaar uitvoeren. Op landelijk niveau is besloten de indeling van werkregio's aan te laten sluiten bij bestaande overleggen 'afvalwaterketen'. Deelnemers zijn gemeenten, waterschap en provincie. Er wordt gewerkt aan programma's voor zowel landelijk als stedelijk gebied, aan communicatie, kennisdeling en projecten.

De mate van uitvoering verschilt sterk per werkregio. De werkregio Rijk van Maas en Waal werkt projecten uit die ook in het Regioarrangement zijn opgenomen, zoals Herstel de Blauwe Motor in het Gebiedsprogramma Rijk van Nijmegen.

Herstel de Blauwe Motor betreft het gebiedsproces rond de stuwwal bij Nijmegen en Berg en Dal, met als hoofddoel het herstel van het water- en bodemsysteem in het gebied zodat de waterbel in de stuwwal 'aan de praat blijft': het herstel van de Blauwe Motor. . Aanleiding was dat de hoeveelheid water in de stuwwal al

gedurende een jaar of 20 achteruit gaat wat een negatieve impact heeft op natuur en landbouw. Een pre-verkenning is gemaakt en wordt nu aangevuld.

De regio heeft de provincie een aantal jaren geleden gevraagd om een integrale gebiedsaanpak van de stuwwal. Aanleiding waren de nieuwe ontwikkelingen op landelijk gebied en verstedelijking, met gevolgen voor de waterbalans en drukte op de stuwwal. Dit raakt de Groene Mantel / groen blauw raamwerk van de GMR.

Groene Metropoolregio

In 2024 zijn afspraken gemaakt om “coördinatieve mechanismen” te ontwikkelen, om te voorkomen dat gemeentelijke bestuurders en contactpersonen dubbel werk doen of overleg voeren. Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt en er wordt rekening gehouden met bemensing van de overleggen. Ook lopen overleggen tussen waterschappen en GMR.

Binnen de opgave Circulaire Regio wordt de verbinding gelegd met duurzame bouw en infra, en worden zaken opgepakt die niet elders belegd zijn, zoals

- de triple helix aanpak in samenwerking met *The Economic Board*, helix groep Slimme Duurzaamheid. Hierin zijn vertegenwoordigd RU, HAN, HVHL, WUR, GMR, Arnhem, Nijmegen en Lifeport@. De Regio Deal voorstellen Lifeport Cool Lab en Soil Valley zijn in dit netwerk tot stand gekomen. De voorzitters van College van Bestuur van RU (o.v.) en HVHL zijn ambassadeur en zetten hun netwerk en invloed in.
- de Europese oriëntatie, met het programma Pathways2 Resilience
- de bedrijventerreinen, er vindt kennisdeling plaats oa over Werklandschappen van de Toekomst en IB Green.
- De bouwers en opdrachtgevers, een nauwe link met Circulair en Conceptueel Bouwen en Groene Huisvesters.

Samengevat richt dit speerpunt zich op:

1. Bouwen & OR gebouwde omgeving, bedrijventerreinen, woningcorporaties en ontwikkelaars
2. Kennisdeling praktisch (maatlat klimaatadaptief bouwen)
3. Europese oriëntatie (pathways2resilience, ICLEI)
4. Nauwe samenwerking helix groep Slimme Duurzaamheid TEB

Binnen de opgave Ontspannen Regio worden de cultuur, recreatie en het Groen- blauw raamwerk uitgewerkt, zowel in het landelijk als het stedelijk gebied. Leidend is de uitvoeringsagenda Groen-blauw raamwerk, waarin vijf thema's en vijf gebieden zijn uitgewerkt, die worden opgepakt. Klimaatadaptatie wordt daarin meegenomen, voor zover het relevant is voor de versterking van het Groen-blauw raamwerk en/of er goede meekoppelkansen zijn. In de gebieden (Gelderse Poort, Middengebied, beekherstel op de Veluwezoom, de Liemers en Blauwe motor en Groene mantel in het Rijk van Nijmegen), en binnen de thema's “Water en bodem sturend” en “Groen in en om de stad, komt klimaatadaptatie nadrukkelijk naar voren. Vaak in een ruimtelijke context, maar ook niet-ruimtelijke aspecten en kennis delen worden hierin meegenomen.

De opgave Groene Groei richt zich op wonen en verstedelijking en brengt daarnaast samenhang aan tussen de ruimtelijke opgaven, waaronder klimaatadaptatie. Het regioarrangement “Meer Landschap, meer stad” in 2023 vastgesteld met waterschappen, provincie en regio, en het NOVEX ontwikkelperspectief (samen met Foodvalley) geven richting aan de ruimtelijke opgaven in de komende 20 jaar. Dit wordt in vijf gebieden uitgewerkt en geconcretiseerd in gebiedsprogramma's. De gebieden zijn Foodvalley en vier gebieden in de GMR: Rijk van Nijmegen, Middengebied, Veluwezoom en de Liemers. Binnen de opgave Groene Groei is daarnaast een visie op de GMR in 2120 ontwikkeld en samen met de opgave Ontspannen regio is i.s.m. de Rijksadviseurs een onderzoek uitgevoerd naar wat “Water en bodem sturend” betekent voor de GMR. Dit wordt nog verder geconcretiseerd en uitgewerkt.

Naast GMR en Werkregio

Provincie Gelderland (zowel Klimaat als Bodem) en The Economic Board (mn RU, HAN, HVHL, WUR, ROC, VNO NCW, Lifeport@) zijn belangrijke partners. Ook de Woningcorporaties zijn met het programma Groene Huisvesters een belangrijke partij.

In het Europese netwerk is ICLEI een belangrijke partij. De directeur van de GMR is bij ICLEI als bestuurder verbonden aan het thema water en klimaatadaptatie.

Landelijke netwerken

GMR is aangehaakt bij landelijke ontwikkelingen: Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (I&W), Integraal Riviermanagement, Programmatische Aanpak Grote Wateren, met Gelderse poort als in het bijbehorende MJP (LNV), Nationaal Programma Landelijk Gebied (LNV) en vooral de beleidsbrief Water- en Bodem Sturend (met de uitwerking in 33 structurerende keuzes die de basis zijn voor locatiekeuze, inrichting plangebied en uitwerking maatlat klimaatadaptief bouwen).

Klimaat-adaptatie

Nationaal /Regionaal niveau	Gebiedsprogramma 's	Project /lokaal niveau
Deltaprogramma Rijn beslissing 2026	KRW maatregelen	Soil valley
Pilot Gelderse Poort	Bv. Rivierklimaatpark/visie bovenlinge	klimaatadaptatie Nijmegen/Arnhem
HWBP ongoing proces	Water vasthouden /peil omhoog	Klimaatadaptief bouwen
GMR 2121/innovatie	Droogte aanpak Liemers	
Water Bodem sturend	Gebiedsprocessen VLGG	
Pathways to resilience	Bv Groene Mantel/Blauwe motor	
NOVEX	Uitvoeringsagenda GBRW	